

Az élet mint médium

Az élő kritikai és esztétikai újraírása a bioart, a biodesign és a biofikció mediális összefüggéseiben

Doktori értekezés

Blaumann Edit
2025

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Doktori Iskola
Művészettudomány (designelmélet) PhD
Designkultúra-tudományi Tagozat

Témavezetők:
Kapitány Ágnes
egyetemi tanár, professor emerita

Kapitány Gábor
egyetemi tanár, professor emeritus

Társtémavezető:
Barcza Dániel
DLA habil.

ÖSSZEFOGLALÓ

Az értekezés az élet fogalmának kritikai újraértelmezését végzi el a XXI. századi biomedialis technológia, a kulturális ontológia és a poszthumán elméletek összefüggésében. A dolgozat kiindulópontja, hogy az élet nem természeti adottság, hanem kulturálisan és mediálisan konstruált fogalom, mely különböző történeti korszakokban eltérő jelentéshordozóként működik. E megközelítés az életet nem pusztán biológiai állapotként, hanem olyan mediális aktorként vizsgálja, mely esztétikai, technológiai és politikai reprezentációk tárgyává válik.

A disszertáció a biomédia fogalmán keresztül közelít az élet médiumként való értelmezéséhez. A biomédia itt nem csupán technológiai gyakorlatként, hanem olyan elméleti mezőként jelenik meg, mely az élet, anyag és információ közötti határokat újrapozícionálja. A biomédia-művészet és biodesign példái a médiatechnológiai interfészek, a szintetikus biológia, valamint az ökológiai spekulációk felől nyitnak új perspektívát az élő rendszerek értelmezésére.

A kutatás interdiszciplináris keretben helyezi el a biomédia gyakorlatát, és poszthumanista, ökokritikai, valamint médiumelméleti pozíciók összekapcsolásával hozza létre saját fogalmi horizontját. A kritikai elmozdulás célja nem a *mi az élet?* esszencialista kérdésének megválaszolása, hanem annak bemutatása, hogyan válik az élet médiumként működő, performatív és kulturálisan artikulált térfogalommá.

A dolgozat tézise szerint a biomédia nem új médiumfajta, hanem egy olyan fogalmi és művészeti kísérleti mező, melyen keresztül a kortárs kultúra újrafogalmazza az élőhöz, a mesterségeshez és a környezeti viszonyrendszerekhez való viszonyát. Ezen összefüggések alapján válik értelmezhetővé a bioart mint szubverzív fikció, a szintetikus biológia mint médiumhasználat, és az ökológiai tervezés mint poszthumán kritika.

TÉZISEK

[A]

Az „élet” fogalma nem tekinthető univerzális és stabil ontológiai kategóriának. A disszertáció kiindulópontja szerint az élet kulturálisan és mediálisan konstruált jelentéshalmaz, mely történeti, társadalmi és technológiai kontextusok szerint folyamatosan újraértelmeződik.

[B]

Az élet nemcsak biológiai entitásként, hanem médiumként is értelmezhető, melyen keresztül társadalmak technikai, esztétikai és filozófiai jelentéseket artikulálnak. Ez a médiumelméleti kiterjesztés lehetővé teszi az élő rendszerek materialitásának, reprezentációjának és performativitásának együttes vizsgálatát.

[C]

A biomédia nem médiumtípus, hanem működéslogika, melyben az élő anyag interdiszciplináris, esztétikai és ontológiai aktorként jelenik meg. A biomédia e felfogásban nemcsak eszköz, hanem kritikai viszonyrendszer, amely újrendezi az anyag, élet és reprezentáció kapcsolatát.

[D]

A dolgozat új fogalmi hozzájárulása a mimikri alternatív típusainak bevezetése:

- *episztemomimikri*: a természet tudományos leképezésének és rendszerezésének stratégiája;
- *animamimikri*: az élő affektív, spirituális és relációs megtapasztalása;
- *szimbiomimikri*: a közös adaptív együttélés performatív formái;
- *ontomimikri*: a természet ontológiai szerkezetének technikai újratervezése.

E fogalmak Henry Dicks biomimikri-tipológiáját bővítve a természet utánzásának esztétikai, episztemológiai és etikai dimenzióit teszik értelmezhetővé.

[E]

A dolgozat a Carole Collet által kidolgozott biodesign-tipológiát (természet mint modell, alapanyag, munkatárs, feltörhető rendszer) kritikai és interdiszciplináris irányban bővíti, és új értelmezési pozíciókat vezet be, melyek a természetet rendszerként, adatként és spekulatív médiumként értelmezik. E bővítések lehetővé teszik a természet nemcsak biológiai, hanem infrastrukturális, információs és fikciós működésmódjainak vizsgálatát, és hozzájárulnak a természet fogalmának mediális és politikai újradefiniálásához a kortárs design és művészet területén.

[F]

A poszthumanista és ökokritikai elméleti irányzatok destabilizálják az élet antropocentrikus és esszencialista értelmezését, és relációs, hálózati és multiszubjektív életformák fogalmi terét

nyitják meg. Ez az elmozdulás közvetlenül összekapcsolódik a biomédia mediális és konceptuális működés módjaival.